

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за магістерською програмою професійного спрямування

Управління банками на фінансовому ринку

на тему: «Забезпечення фінансової стабільності банків в сучасних умовах
розвитку фінансового ринку України»

(назва теми)

Виконавець:

студент 6 курсу, групи бзф10м, ЦЗФН

Приходна Ксенія Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

___д.е.н., професор___

(науковий ступінь, вчене звання)

Коваленко Вікторія Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2018

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Функціонування та розвиток банківської сфери в наш час відбувається за умов постійно змінюваної загальноекономічної та соціально-політичної ситуації. Це істотно впливає на надійність та фінансову стабільність банківських установ. Забезпечення стабільного соціального та економічного поступу у післякризовий період вимагає реалізації стратегії соціально-економічних реформ, спрямованих на забезпечення базових конкурентних переваг вітчизняної економіки і оволодіння новими конкурентними перевагами, що виникають в результаті активних структурних зрушень світової економічної системи. Вирішити це завдання повною мірою можливо лише в умовах фінансової стабільності. Тому, ефективне управління і забезпечення власної фінансової стабільності є обов'язком та основним завданням кожного комерційного банку.

Дослідженню фінансової стабільності банків привертають увагу багато вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків, таких як: Дж. Ф. Сінкі, Р. Дж. Кемпбелл, Ю. С. Масленченкова, С. В. Науменкова, Л. П. Белих, М. З. Бора, О. Д. Заруба, Е. І. Гатаулліна, А. М. Мороз, М. І. Савлук, О. Д. Вовчак, О. В. Дзюблюк, В. П. Пантелєєв С. П. Халява, О. І. Барановський, Є. В. Склеповий, Л. Ю. Петриченко, О. Г. Головка, Л. О. Примостка, І. О. Лютий, М. Е. Хуторна, О. І. Білик, Н. І. Корецька, В. В. Лавренюк.

Мета дослідження – аналіз фінансової стабільності банку в сучасних умовах розвитку банківської системи та розробка на цій основі рекомендацій щодо забезпечення фінансової стабільності.

Завдання дослідження:

- дослідити теоретичні положення сутності фінансової стабільності у розвитку банків;
- розкрити індикатори фінансової стабільності банків;
- охарактеризувати методичні основи аналізу фінансової стабільності банків;

- розкрити основні тенденції розвитку вітчизняних банків;
- проаналізувати платоспроможність та капітальну стійкість банків;
- проаналізувати ділову активність банків;
- розрахувати інтегральний індикатор фінансової стійкості;
- дослідити макропруденційне регулювання фінансової стабільності банківської системи;
- охарактеризувати макроекономічне стрес-тестування банків.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення фінансової стабільності банківської системи.

Предмет дослідження– теоретичні засади та методичні підходи забезпечення фінансової стабільності банків.

Методи дослідження. Методологічною основою проведення дослідження є системний підхід до вивчення процесів функціонування комерційних банків, а також ряд інших загальнонаукових і спеціальних методів, які дозволили здійснити комплексне дослідження фінансової стабільності та вирішити поставлені науково-прикладні завдання. Методика дослідження базується на спостереженні, характеристиці та вимірюванні об'єктивних економічних явищ, опрацюванні, аналізі та узагальненні отриманих результатів за допомогою статистичних, математичних методів.

Інформаційна база дослідження. Статистичну і фактологічну основу дослідження складають закони України, нормативно-правові акти України та офіційні матеріали Національного банку України; учбова література, яка присвячена оцінці фінансово-господарської діяльності банків; ресурси Інтернету; дані, що опубліковані в наукових роботах зарубіжних та вітчизняних вчених, періодичних виданнях, а також у звітності окремих українських банків.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (52 найменувань) та 8-и додатків. Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок. Основний зміст викладено на 80 сторінках. Робота містить 22 таблиці, 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико - методичне обґрунтування положень фінансової стабільності банків»** досліджено економічну сутність фінансової стабільності банків; визначено інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки фінансової стабільності банків.

Проведено аналіз сутності фінансової стабільності банку на основі тлумачень вітчизняних та зарубіжних науковців. Визначено головні характеристики та ознаки даного поняття. Зазначено, що центральні банки країн роблять вагомий внесок у підтримку, розвиток та контроль фінансової стабільності. Одним з напрямів їх діяльності є оприлюднення регулярних звітів щодо фінансової стабільності. Проаналізовано фактори, які негативно впливають на фінансову стабільність банківської системи.

Досліджено запропоновану Міжнародним валютним фондом систему «Індикаторів фінансової стабільності» та її використання в Україні. Визначено, що одна з цілей оцінювання фінансової стабільності - це аналіз ризиків фінансової системи та надано характеристику усіх індикаторів ризику банківської системи.

Вказано, що комплексне оцінювання банківської системи передбачає розробку методичного підходу до визначення узагальненого індикатора фінансової стабільності на основі груп таких показників, як: достатності капіталу, ліквідності, ділової активності, ефективності діяльності, конкурентоспроможності та концентрації на ринку банківських послуг.

У другому розділі **«Оцінювання рівня фінансової стабільності банків України»** проаналізовано рівень фінансової стабільності за економічними нормативами НБУ; оцінено рівень фінансової стійкості банків України за рекомендованими індикаторами Міжнародного валютного фонду; проведено дослідження загальної ситуації банківського сектору України за останні роки.

Проведено аналіз основних показників банківської системи України за 2013 – 2017 роки та їх порівняння з динамікою ВВП. Наданий комплекс адміністративно-правових заходів, які б покращили діяльність банків. Для оцінки конкурентного середовища було використано коефіцієнт ринкової концентрації (CR - 3) та коефіцієнт Херфіндаля – Хіршмана (HHI). Дослідження охоплювало 2013 – 2017 роки.

Проведено аналіз фінансової стабільності за групами коефіцієнтів: платоспроможності, рентабельності, ліквідності та валютного ризику. Розраховані основні та рекомендовані індикатори для оцінки фінансової стійкості банків, які запропоновані Міжнародним валютним фондом.

Проведено оцінку ділової активності банківської системи України на основі аналізу показників у частині активів та пасивів. Наданий щоквартальний рейтинг стійкості банків, який складає портал Міністерства фінансів України.

У третьому розділі **«Макропруденційний аналіз фінансової стабільності банківської системи України»** оцінено фінансову стійкість банківської системи на основі інтегрального показника фінансової стійкості, розглянуто методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банків на основі Базельських угод, проаналізовано ефективність використання стрес-тестування в Україні.

Проведене дослідження свідчить про зниження якості внутрішньої системи ризик-менеджменту після 2014 року. Показники були достатньо низькими, але посилена увага наглядових органів, застосування розширеного набору інструментів моніторингу та саме розширення переліку звітних форм підвищили фінансову стійкість банківської системи України, що ми бачимо з показників на 2018 рік.

Надана порівняльна характеристика використання інструментів макропруденційного регулювання в Україні. Для зміцнення фінансової стійкості банків України необхідна подальша реалізація принципів та методик Базель III, в тому числі запровадження регуляторного пакету CRR/CRD IV17. Надана характеристика впровадження даних інструментів на сучасному етапі розвитку.

Надані результати макроекономічних стрес-тестувань, які виявили перелік проблем та «слабкі місця» банківського регулювання. Дослідження проводив Національний банк України за 2014, 2015 – 2016, 2017 та 2018 роки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Сутність стабільності банківської системи визначають як динамічну характеристику, яка виражається у здатності системи підтримувати рівновагу, протистояти ендегенним та екзогенним шокам та відновлювати стан у разі зовнішніх потрясінь. Фінансова система є стабільною, якщо вона здатна виконувати всі важливі функції в умовах дії різноманітних чинників, полегшує ефективний розподіл економічних ресурсів та управління фінансовими ризиками.

2. Зазначено, що Національний банк України розбудовує систему забезпечення фінансової стабільності із урахуванням багатого зарубіжного досвіду. Функції центрального банку з підтримання фінансової стабільності полягають у проведенні аналізу та нагляду за фінансовою системою у цілому, визначенні системних факторів ризику, посиленні пруденційних вимог з метою здійснення впливу на учасників ринку. Відповідно до методології Міжнародного валютного фонду Національним банком України розраховуються дані за 12 основними та 10 рекомендованими індикаторами фінансової стабільності банківського сектору. Базовими фінансовими характеристиками рівня фінансової стабільності кредитної установи є: рівень її ліквідності, платоспроможності, капіталізації, якості активів та зобов'язань, збалансованості активів та зобов'язань за строками та валютою, дохідності та прибутковості, фінансової надійності та фінансової стійкості.

3. Визначено, що основними негативними чинниками складного фінансового становища банків є: недостатній розмір капіталу, неякісна структура активів, низька платоспроможність і прибутковість, проблеми

ліквідності, надто ризикова діяльність та невважена кредитна політика. Залежність фінансової стабільності банку від внутрішніх і зовнішніх чинників зумовлює необхідність постійного системного регулювання банківської діяльності, оскільки лише за умов своєчасної об'єктивної оцінки ступеня їхнього впливу можна уникнути прийняття невірних управлінських рішень і передбачити погіршення фінансового стану банків. За умов глобальних викликів та нестабільності в Україні формуються нові умови роботи банків, пов'язані з процесом виводу неплатоспроможних банків із ринку, необхідністю виконання банками підвищених вимог до мінімального розміру власного капіталу та забезпечення його достатності. Загострюється конкуренція на ринку банківських послуг, пов'язана з дією не тільки внутрішніх, а й зовнішніх факторів.

4. Проаналізовано стан банківської системи України за 2013-2018 роки. За чотири роки кількість банків зменшилася на 99 одиниць, що було результатом скорочення банківської мережі України через внутрішні проблеми банків, фінансову кризу та нестабільність макроекономічної ситуації. Основні показники діяльності банківської системи України зменшилися. Причинами такої ситуації виступають: динаміка курсу національної валюти, скорочення кредитування фізичних та юридичних осіб. Підвищення показників капіталізації банків пов'язано з докапіталізацією банків. Фактичне значення показника адекватності капіталу (Н2) майже вдвічі перевищує нормативне значення, хоча для деяких банків актуальним залишається завдання збільшення обсягів капіталу. Кредитування ускладнено наявністю значних обсягів проблемних кредитів. Банківська система України фактично втратила можливості кредитувати реальний сектор економіки при наявності ресурсів і надлишкової ліквідності. Причинами є різке погіршення індексу економічних настроїв населення і більш жорстка монетарна політика НБУ.

Сукупний обсяг зобов'язань українських банків протягом останніх років скоротився. Величина депозитів населення й бізнесу у фондуванні українських банків зростає, але відбувається погіршення строкової структури пасивів. Виведення з ринку найбільш збиткових, недокапіталізованих банків з найбільш

проблемним кредитним портфелем, що не дотримуються встановлених регулятором нормативів у світі, вважається єдиним способом зберегти життєздатність банківської системи країни. Аналіз ділової активності у частині активів та пасивів показав збільшення кількості банкрутств банків України, зменшення активності залучення коштів та міжбанківських кредитів вдвічі, на що вплинуло значне очищення банківської системи та збільшення недовіри населення до банків.

5. Визначено, що важливого значення для підвищення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи набуває дослідження шляхів забезпечення фінансової стійкості банківського сектору України, пошук сегментів банківського ринку, що мають достатній потенціал до стабілізації ситуації в банківському секторі України та вдосконалення державного регулювання банківської системи.

6. Доведено, що важливим є ефективне застосування інструментів макропруденційної політики. З метою забезпечення стабільного функціонування фінансової системи слід проводити комплексний аналіз її стану та постійний моніторинг.

7. Визначені основні шляхи, що можуть вирішити більшість проблем. Це повинні бути адміністративно-правові та економічні заходи макроекономічного та мікроекономічного характеру. Удосконалення законодавчої бази, політична стабільність держави, удосконалення системи нагляду та підходів НБУ щодо нормативів та фінансових показників дозволить покращити ефективність діяльності державних банківських установ та позитивно вплинути на стабілізацією всієї банківської системи України.

8. Загалом, зроблено висновок, що українська економіка та банківська система протягом останніх років зазнавали впливу значних шоків зовнішнього політичного та внутрішнього структурно-економічного характеру, але все ж таки на сучасному етапі в економіці України є позитивні тенденції до економічного зростання, спостерігається стабілізація роботи банківського сектору та розширення науково-технологічного та інноваційного потенціалу.

АНОТАЦІЯ

Приходна К.В., «Забезпечення фінансової стабільності банків в сучасних умовах розвитку фінансового ринку України»
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Управління банками на фінансовому ринку»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення фінансової стабільності банківської системи.

Предметом дослідження є теоретичні засади та методичні підходи функціонування банків.

Мета дослідження полягає в дослідженні фінансової стабільності банку в сучасних умовах розвитку банківської системи та розробка рекомендацій щодо забезпечення фінансової стабільності.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти присвячені розкриттю сутності поняття «фінансова стабільність банків»; індикаторів та методичних основ аналізу фінансової стабільності банків.

Проаналізовано сучасні тенденції розвитку вітчизняних банків; досліджено платоспроможність, капітальну стійкість, ділову активність банків; розраховано інтегральний індикатор фінансової стійкості; досліджено макропруденційне регулювання фінансової стабільності банківської системи; розкрито макроекономічне стрес-тестування банків.

Запропоновано заходи щодо збереження та підвищення фінансової стабільності банківської системи України в сучасних умовах розвитку фінансового ринку.

Ключові слова: фінансова стабільність, банківська система, фінансова стійкість, макропруденційне регулювання, стрес-тестування, капітальна стійкість, конкурентоспроможність, ділова активність, платоспроможність, індикатори фінансової стійкості, економічні нормативи.

ANNOTATION

Prykhodna K.V., “Providing financial stability of banks in the modern conditions of development of the financial market of Ukraine”
thesis for Master degree in specialty 072 “Finance, Banking and Insurance”
under the master's program “Bank Management in the Financial Market”,
Odessa National Economic University
Odessa, 2018

Master's qualification work consists of three chapters.

The object of study is the process of providing of financial stability of the banking system.

The subject of study are theoretical principles and methodical approaches of functioning of banks.

The purpose of the study is to substantiate the financial stability of bank in the modern terms of development of the banking system and development of recommendations for ensuring financial stability.

Diploma thesis deals with the theoretical aspects devoted to the disclosure of the essence of the concept of "financial stability of banks"; indicators and methodological bases for analyzing the financial stability of banks.

The modern tendencies of development of domestic banks are analyzed. Solvency, capital stability, business activity of banks are researched. The integral indicator of financial stability is calculated. Macroprudential regulation of financial stability of the banking system is researched. Macroeconomic stress testing of banks is estimated.

Recommendations of preservation and increase of financial stability of the banking system of Ukraine in modern conditions of development of the financial market is proposed.

Keywords: financial stability, banking system, financial stability, macroprudential regulation, stress testing, capital stability, competitiveness, business activity, solvency, indicators of financial stability, economic norms.